Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työvoiman maahanmuutto ja kotouttamisyksikkö

E 16/2021 vp
20.4.2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Asiantuntijalausunto

EUROOPAN KOMISSION TIEDONANTO: kotouttamista ja osallisuutta koskevasta toimintasuunnitelmasta 2021–2027

Yleistä:

Työ- ja elinkeinoministeriön työvoiman maahanmuutto ja kotouttamisyksikkö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa asiassa ja lausuu asiassa seuraavaa:

Komissio antoi 24.11.2020 tiedonannon kotouttamista ja osallisuutta koskevasta toimintasuunnitelmasta 2021-2027; (COM(2020) 758 final). Toimintasuunnitelmassa esitetään toimenpiteitä, joilla tehostetaan toimintaa ja saatetaan toimijat kaikilla tasoilla yhteen, jotta kotoutuminen ja osallisuus voivat toteutua, jotta voidaan rakentaa kaikkien kannalta yhteenkuuluvuutta paremmin edistäviä ja osallistavampia yhteiskuntia. Toimintasuunnitelma on osa komission uudessa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa esiteltyä kokonaisvaltaista vastausta muuttoliikkeeseen.

Jäsenmaat pitävät yleisesti komission tiedonantoa tervetulleena ja kokonaisvaltaisena. On hyvä, että toimintasuunnitelman avulla pyritään lujittamaan ja tehostamaan kotouttamis- ja osallistamistoimia kaikkialla EU:ssa. Onnistunut kotouttamis- ja osallistamispolitiikka on olennainen osa hyvin hallinnoitua ja tehokasta maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa.

Maahanmuuttajien kotouttaminen EU:ssa kuuluu jäsenmaiden kansalliseen toimivaltaan. On tärkeää, että EU tukee laajasti jäsenmaiden kotouttamistoimia tarjoamalla rahoitusta, kehittämällä käytännön välineitä, koordinoimalla toimia ja luomalla tarvittavia kumppanuussuhteita. Suomi toimii aktiivisesti kotouttamiseen liittyvässä EU-yhteistyössä muun muassa hyviä käytäntöjä kehittäen ja hyödyntäen.

Komission tiedonannon periaatteet ja painopistealueet vastaavat lähtökohtaisesti kansallisen kotouttamispolitiikan kantoja ja kehittämistoimenpiteitä ja ovat yleisesti tuettavissa.

Komission jäsenvaltioille antamat kehotukset ja suositukset kotouttamispolitiikan toimeenpanemiseksi on laajasti huomioitu kansallisessa kotouttamispolitiikassa ja -lainsäädännössä ja ne ovat monelta osin linjassa hallitusohjelman kotouttamista koskevien kirjausten kanssa. Hallitusohjelman lähtökohtana on vahvistaa, tehostaa ja nopeuttaa maahanmuuttajien aktiivista kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Komission tiedonannon sisällöt huomioidaan hallituksen kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita käsittelevän selonteon valmistelussa. Selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2021 aikana.

Suomen tavoitteiden mukaisesti EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä kohdennetaan kulunutta kautta enemmän varoja muuttoliikkeen hallinnan sisäisiin ja ulkoisiin toimiin. On tärkeää, että lisärahoitusta hyödynnetään tehokkaasti myös kotouttamisen kehittämiseen EU:n laajuisesti.

Suomi voi tukea komission tavoitteita uusien teknologioiden ja digitaalisten välineiden käytön tehostamisesta kotouttamis- ja osallistamistoimissa ja pitää tärkeänä huolehtia siitä, että maahanmuuttajilla on tarvittavat digitaaliset taidot, jotta he voivat käyttää verkkopalveluita täysipainoisesti.

Suomi kannattaa komission tavoitteita ja toimia paremman ja luotettavamman kotoutumisen seurannan kehittämiseksi. Seurantaa kehitetään myös kansallisesti ja sitä on tehostettu merkittävästi viime vuosina. Kotouttamistoimien ja -tulosten seurannan nykyisten välineiden ja indikaattorien edelleen kehittäminen samanaikaisesti myös EU-tasolla on kannatettavaa. Seurannan ohella tulee kuitenkin kiinnittää huomiota erilaisten kotouttamistoimien ja -politiikkojen vaikuttavuuden arviointiin.

Toimintasuunnitelman sisältö:

Toimintasuunnitelma on osa syyskuussa 2020 annetussa EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkauudistuksessa esiteltyä kokonaisvaltaista vastausta maahanmuuttoon liittyviin mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Onnistuneet kotouttamistoimet ovat myös toimivan muuttoliikkeen hallintajärjestelmän kulmakivi. Ne tukevat ja täydentävät jäsenvaltioiden turvapaikka- ja maahanmuuttotoimia varmistamalla, että kaikki henkilöt, joilla on oikeus oleskella EU:ssa, voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntiimme. Niillä voidaan myös tukea kolmansien maiden kanssa käytävää vuoropuhelua sekä ohjelmia, jotka liittyvät EU:n muuttoliike- ja kehityspolitiikan ulkoiseen ulottuvuuteen.

Toimintasuunnitelma kattaa kaikki kotoutumisprosessin vaiheet: lähtöä edeltävät toimenpiteet, vastaanotto ja varhainen kotouttaminen, pitkän aikavälin kotouttaminen sekä osallistavien ja yhteenkuuluvuutta edistävien yhteiskuntien rakentaminen. Toimintasuunnitelmassa otetaan huomioon maahanmuuttajaväestön erilaiset tilanteet jäsenvaltioissa sekä tuetaan jäsenvaltioita ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä asianmukaisten ratkaisujen löytämiseksi niiden kotouttamista ja osallisuutta edistävissä toimissa.

Kotoutuminen ja osallisuus ovat erityisen haasteellista maahanmuuttajille, ei vain äskettäin saapuneille vaan toisinaan myös sellaisille kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat saaneet kansalaisoikeudet ja ovat EU:n kansalaisia. Tämän vuoksi toimintasuunnitelma kattaa sekä maahanmuuttajat että maahanmuuttajataustaiset EU:n kansalaiset. Se on siis laajempi kuin komission vuonna 2016 esittämä kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma, joka kattoi vain kolmansien maiden kansalaiset.

Toimintasuunnitelmassa esitetään toimenpiteitä, joilla tehostetaan toimintaa ja saatetaan toimijat kaikilla tasoilla yhteen, jotta kotoutuminen ja osallisuus voivat toteutua ja viime kädessä, jotta voidaan rakentaa kaikkien kannalta yhteenkuuluvuutta paremmin edistäviä ja osallistavampia yhteiskuntia. Keskeisiksi toimintasuunnitelman toimialoiksi määritellään koulutus, työllisyys ja osaaminen, terveydenhuolto sekä asuminen. Niiden osalta komissio määrittelee tavoitteet, joita se pyrkii toimillaan edistämään. Lisäksi jäsenvaltioille annetaan suosituksia tavoitteisiin pääsemiseksi.

Edellä mainittujen lisäksi toimintasuunnitelmassa korostetaan muun muassa vahvojen kumppanuuksien luomista eri tasoilla, painotetaan EU:n rahoitusmahdollisuuksien lisäämistä vuosien 2021–2027 monivuotisessa rahoituskehyksessä, osallisuuden ja osallistamisen lisäämistä sekä uusien teknologioiden ja digitaalisten välineiden käytön tehostaminen kotouttamis- ja osallistamistoimissa. Komissio toteaa myös, että tuloksellisten kotouttamistoimien olisi perustuttava luotettavaan näyttöön sekä kotouttamistuloksista että kotouttamispolitiikkojen vaikutuksista. Komission mukaan on myös tarpeen vertailla tarkemmin EU:n jäsenvaltioiden kotouttamispolitiikkoja, jotta voidaan helpottaa vastavuoroista oppimista ja saada näyttöä toimenpiteiden vaikutuksista. Tämän perusteella komissio aikoo tarkastella mahdollisuuksia kehittää kotouttamispolitiikoille yhteinen tulostaulu, jolla helpotettaisiin maiden välistä vertailua, parannuskohteiden kartoittamista ja hyvien käytäntöjen vaihtamista.

Seuraavat vaiheet

Komission mukaan toimintasuunnitelmassa esitettyjen toimien täytäntöönpanoa seurataan, niiden edistymisestä raportoidaan ja niitä mukautetaan tarvittaessa. Toimintasuunnitelman väliarviointi tehdään vuoden 2024 lopussa. Komissio raportoi toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta säännöllisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Jotta toimintasuunnitelman täytäntöönpano olisi täysin avointa, komissio luo interaktiivisen verkkofoorumin, jota isännöidään Euroopan kotouttamisasioiden verkkosivustolla ja jonka avulla voidaan seurata edistymistä ja saada kannanottoja laajemmalta joukolta kumppaneita.

Juha-Pekka Suomi
Johtava asiantuntija